

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr. in za četrt leta 80 kr., — po pošti prejemanje pa za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insetate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 4. decembra 1891.

Sedanji politični položaj in Slovenci.

VI.

Četudi je položaj še vedno kritičen, vendar se je nekoliko zboljšal. Pokazalo se je, da se z ministrom Gautschem ne strinjajo vsi njegovi tovariši na vladnih klopeh, posebno grof Taaffe ne. Gautsch je govoril le v svojem imenu in na željo levičarjev, ki so mislili, da je zanje že prišel čas. Hotel je s svojim govorom vlado potisniti bolj proti levici, izriniti konservativce iz ministerstva. Levičarji so že bili trdno preverjeni, da po Božiči ne bode več naših financ vodil dr. Steinbach, temveč pl. Plener, minister notranjih reči je pa tudi imel postati baron Chlumecky, na Pražakovo mesto bil bi pa prišel neki sicer konservativen plemenitaš, kateri je pa svoje nemško mišljenje pokazal s tem, da je prevzel članstvo nemškega oddelka češkega deželnega kulturnega sveta. Da bi taka vlada nas Slovence ne božala, ni treba praviti. To niso bile prazne kombinacije, temveč bila bi resna resnica, da niso naši poslanci s previdnim postopanjem preprečili levičarskih nakan.

Levica ve in dobro vidi, da je Hohenwartov klub največja ovira liberalni vladi. Zaradi tega pa levičarska glasila se vedno zaganjajo v ta klub. Če tudi se Mladočehi hujši nasprotniki nemških liberalcev nego Hohenwartov klub, ali vendar jih liberalni listi na pol toliko ne napadajo. Iz tega je viden pomen tega kluba. Ta klub ima zveze s Poljaki in jih odvraca, da se ne zvežejo z levičarji. Dokler se pa Poljaki ne pridružijo levici, levičarska večina ni mogoča. Ko bi pa Hohenwartov klub razpal, bi pa Poljaki ne imeli na desnici nobene prave opore in radi ali neradi bi se približali levičarjem. Z Mladočehi bi se Poljaki ne družili, dokler pri njih igra kako ulogo Vašaty. Levičarji so pričakovali, da bode posledica Gautschevega govora razpad Hohenwartovega kluba. Reči moramo, da levica ni baš neumno računala. Pri nas že tako nekateri silijo, da naši poslanci morajo vsekako izstopiti iz tega kluba. Zatorej je mislila, da je treba le jednega sunka, pa

bode klub razpal, in ta sunka je imel biti Gautschev govor proti zahtevam koroških Slovencev.

Pri nas pa k sreči pritisek na državne poslance ni tako silen, kakor na Češkem. Zaradi tega so pa naši poslanci lahko svobodno se odločevali in vsak korak lahko hladnokrvno premislili. Pred vsem so s svojimi dosedanjimi zavezniki se posvetovali o položaji in sklenili, da se še tesneje združijo in pripravijo za skupni boj, če bode treba. Posledica vsemu temu je bila, da so se nemški konservativci izrekli izrecno za nas Slovence in dali razumeti, da pojdejo skupno z nami tudi v opozicijo, ko bi to zahtevale razmere. Izjava poslanca Ebenhocha podrla je nade levičarjem, pa tudi zadela učnega ministra, ki take izjave ni pričakoval. Spoznal je, da je njegov govor imel baš nasproten uspeh, kakor je on želel, tesneje je združil konservativne vrste. Zaradi tega je bil minister precej prijazen s koroško deputacijo. Levica pa še ni obupala, temveč je poskusila še jeden napad. Ta napad je bil Plenerjev predlog, da se najnižjim obrtnikom odpuste izredne doklade od dobitkarine. Naš namen tukaj ni z davčnega ali pa z narodno-gospodarskega stališča pojasnjevati te stvari. To bomo storili morda drugi pot. Danes je nam le govoriti o politični strani tega predloga. Ž njimi je hotela levica podkopati tla sedanjemu finančnemu ministru, da naredi prostor za Plenerja. To je bil tudi pravi povod, da se je levica s pomočjo Mladočehov spravila ta predlog v razpravo. Ko bi bil vsprejet, bilo bi narejena velika luknja v finančni program ministra Steinbacha in ne bilo bi mu družega kazalo, da odstopi. Plener bi pa ne bil sam vstopil v ministerstvo, temveč še nekaj njegovih somišljenikov, kajti židovski liberalci bi bili znali dobro si izkoristiti položaj. Desnica je to dobro izpoznala in je napela vse sile, da je Plenerjev predlog podrla. Posebno Poljaki, na katere je levica veliko zidala, so kakor jeden mož glasovali proti temu predlogu. Previdnejši Mladočehi so tudi spoznali, da ne kaže hoditi za levico po kostanj v žarjavico in so jo v odločilnem trenutku pustili na cedilu. Ta poraz je levičarje še veliko bolj poparil, nego nevspeh Gautschevega govora.

Jasno je bilo sedaj liberalni gospodi, da zanjo še ni prišel čas, zlasti, da se Poljaki ne dajo vjeti na limance, dokler imajo še kako oporo na desnici. Levica je z velikim veseljem pritrjevala Gautschevim nam nasprotnim izjavam in vsakdo bi bil mislil, da ta prevzeta stranka se ne bode nikdar toli ponižala, da bi se hotela prijazno razgovarjati o naših terjatvah. Po omenjenih neuspehih so pa gospodje postali jako krotki, in odločen levičarski vodja je baje že popraševal pri naših poslancih, kako da bi se dalo uravnati naše slovensko vprašanje. Mi ne vemo, je li dotičnik vprašal v svojem imenu, ali v imenu svojih somišljenikov. Vsekako pa to kaže, da tudi levičarji že resno računajo z nami, da so naši poslanci na Dunaju faktor, ki se resno jemlje v poštev. Da so se razmere tako ugodno zasukale, to pa imamo le temu zahvaliti, da se naši poslanci niso dali premotiti in so zvesti ostali svojim dosedanjim zaveznikom.

Kaj bi bilo, ko bi bili kar vstopili v mladočeški klub. Desnica bi se bila razbila in Poljaki bi se bili pridružili našim nasprotnikom. Na jedni strani bi bila močna, jedina nam nasprotna večina, ki bi bila preko vseh naših želj prehajala na dnevni red, na drugi strani pa v razne frakcije razcepljena opozicija, katere bi ne vezala skupna načela, kajti tudi Mladočehi z Jugoslavanii vred bi bili tudi le nevplivna faktorja, če se pomisli, da mnogi mladočeški, posebno pa dalmatinski Slovani, kaj neredno prihajajo k sejam. Tak položaj bil bi očitno najneugodnejši za nas Slovence, ki si ga misliti moremo. Če bi bilo nam usojeno, da bi mogli stopiti v opozicijo, moramo gledati, da pojdemo ukupaj v opozicijo z našimi dosedanjimi zavezniki. Le potem bi nas tudi v opoziciji prezirati ne mogli. Kakor se pa sedaj kaže, je pa mnogo upanje, da nam v opozicijo hoditi ne bode treba, temveč bodo celo, kakor je gori povedano, liberalci skušali se pogajati z nami. Sedanji čas je za nas zelo važen. Če bi prišlo do kacic pogajanj, je treba, da vsi Slovenci podpiramo naše poslance s tem, da jim skazujemo zaupanje. Naših zastopnikov beseda bode še veliko več poštevala, če bodo na Dunaju videli, da za njimi ne stoji le jedna stranka, ampak ves narod slovenski. Zato pa ne moremo našim politikom dovolj priporočati zložnosti v sedanjem času. Kdor v odločilnih trenutkih seje prepir, temu se mora odločno odrekati vsako domoljubje, naj pripada k tej ali oni stranki. Poljaki so veliko dosegli v naši državi in za vse vspehe imajo veliko zahvaliti svojo složnost. Prepirajo se doma včasih tudi mej seboj, da, ob volitvah celo postavljajo si protikandidate, ali v vseh odločilnih trenutkih so vsi jedini, vsi se čutijo v prvi vrsti Poljaki, naj si bodo potem že konservativni ali liberalni, aristokratskega ali demokratičnega duha. Tako moramo tudi delati mi Slovenci, v resnih časih podajmo si bratski roke in branimo svoje narodne pravice, in preverjeni smemo biti, da naše delovanje ne bode ostalo brez vspeha. Tako bomo prisilili naše nasprotnike, da se bodo prej ali slej pogajali z nami. Drugi pot pa hočemo kaj več govoriti

o tem, kaj naj mi Slovenci zahtevamo, ko bi vlada ali pa levica se odločila, da se sporazumi z nami in tako naredi konec našemu narodnemu vprašanju.

* Člankarja, kateri v 275. številki „Slov. Naroda“ oblastno pripoveduje, da „Novice“ politične kozolce delajo, zagotovljamo, da članki „Sedanji politični položaj in Slovenci“ niso ne od deželnih poslancev „inspirirani“ in ne pisani. Uredništvo.

Ljudske šole.

Govor poslanca Karola Kluna v državnem zboru.

Visoka zbornica! Znana je krilata beseda bivšega ministra in pozneje namestnika v Trstu, barona Pretisa: „Bode že bolje“. In res se je zboljšalo, toda še le, ko je desnica dobila večino v tej zbornici in je z vsemi močmi napravila ravnotežje v budgetu. Želeli bi pa, da bi se ne bile zboljšale le naše finance, temveč tudi druge upravne zadeve, zlasti treba je zboljšanja v učni upravi.

V treh ozirih želeli bi zboljšanja, namreč v verskem, gospodarskem in narodnem oziru. V verskem oziru zahtevamo versko šolo. Kako si mislimo cerkveno nadzorstvo brez škode za državno nadzorstvo in omiko, se je že opetovalno govorilo v tej zbornici in tudi v poslednji seji.

Če nasprotniki katoliške cerkve stvari nalašč zavijajo in nam podtikajo intencije, katerih nemamo in tudi imeti ne moremo, kaj moremo za to. Zahtevati pa moramo, da se to vprašanje v tej zbornici presoja po naših pravih namerah, ne pa po tistih, katere nam podtikajo.

Potem se bodo pojasnili nazori in Vi boste morda temu vprašanju tem manj nasprotovali, ker časovne razmere silijo, da se to vprašanje vendar že reši. Socijalne nevarnosti za državo in družbo so vedno večje, čuvstvo za pravico in avtoriteto se manjša v tej meri, v kateri prevladuje verska ravnodušnost. Policijske naredbe, s katerimi se je hotelo zatreti to zlo, nič ne pomagajo. Jedinorožje, s katerim se moremo temu zlu uspešno ustavljaniti, je vera, in osnoveatelj velike nemške države se je nekoč izrazil v jasnem nagovoru: „Dajte več vere moji deželi!“ Tak klic se bode prej ali slej razlegal tudi pri nas.

Daj Bog, da bi tukaj ne bilo treba, kakor že pri mnogih drugih priložnostih, zaklicati: „Prepozno je!“ (Dobro! Dobro! na desnici.)

Kdor pošteno misli s katoliško Avstrijo in njenimi prebivalci, bode vedno stavil to vprašanje na dnevni red. Naj vam ugaja, ali pa ne, jedenkrat se bode rešilo, če tudi morda proti volji vaši.

V gospodarskem oziru zahteva naše kmetsko prebivalstvo šestletno šolsko dolžnost. Pri nas na Kranjskem in v nekaterih drugih deželah se je že zakonito določila šestletna šolska dolžnost.

Naposled pa mi zahtevamo še nekaj, kar Nemcem zahtevati ni treba, kar je pa naravno in samo po sebi umevno, da je namreč učni jezik v ljudskih šolah ma-